

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

lentacv-||la noui testamenti Cardi.||nalis sancti Xisti.||

Cajetan, Thomas

Colonie, 1526

VD16 V 1243

lentaculi primi quaestio secunda

urn:nbn:de:hbz:466:1-34421

Circa Secundam questionem de verbis domini ad discipulos tēpore passiōis imminētis (quando misit vos sine sacculo ⁊ pera, nunquid aliquid vobis defuit: dicunt ei nihil, ait illis, sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter ⁊ peram, ⁊ q̄ non habet gladiū, vendat tunicam et emat gladiū: oportet em̄ impleri de me ⁊ cū sceleratis reputat⁹ est) quæstio non spernenda consurgit, quo pacto hec verificentur ad literam. Quandoquidem oportet ea ad literam verificare: quoniam ⁊ dominus ad literam loquitur de sacculo ⁊ pera, vt patet, ergo ⁊ de gladio: ⁊ discipulis de gladio ad literam intelligentibus ⁊ respōdentibus ecce duo gladij hic, annuit dñs dicens, satis est.

Literalem igitur sensum intuendo, admiramur hanc domini doctrinam. Primum quia videtur instruxisse discipulos vt sumerent arma defensiva pro sui defensione in imminente sibi persecutione Iudeorum: dum vendendam etiam tunicam pro emendo gladio consulit, ⁊ passionem propriam pro ratione assignat, quia ipse vt iniquus tractandus est: sicut ⁊ fuit tanquam latro quesitus ⁊ captus, ⁊ demum cum latronibus crucifixus.

Deinde quia videtur docuisse discipulos vt tempore persecutionis arma similiter caperent defensiva: hoc enim sequitur ex exemplo sui. Si enim contra persecutionem ipsius capitis sumenda sunt arma, consequens est vt contra persecutionem membrorum armati progrediamur: exemplum inquit meum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci ⁊ vos faciatis. Mentum aut horum bene sonat, sed christianorū pias aures offendit. Et vtrunq; a gestis Christi ⁊ sanctorū in suis persecutionibus disponat: vt patet.

Ientaculi primi questio secunda.

Videtur deniq; doctrina hec reuocare precepta prius ab ipsomet discipulis data: scilicet si quis percusserit te in vna maxillam, prebe illi alteram: et similia. Et confirmatur: quia sicut mutauit hic dñs preceptū de non portandis sacculo et pera, olim prohibendo nunc concedendo, ita cōsequenter dicendū est quod mutauit precepta olim data de omittenda defensione armata, procedendo discipulis vt si cōtra eos insurgerēt homines resisterent armata manu. Cōstat autē hoc predicatorib⁹ euangelicis, quales erant apostoli quibus loquebatur dñs, non cōuenire: quāuis imperfectioris vite christiānis licitum sit.

Ad hanc Questionē respondendo, dicit q̄ hec dñi vba ad literam non dirigebātur ad defendendū dñm Jesum in imminēte sibi psecutione: nec discipuli intellexerunt sumenda sibi fore arma p defensione Christi. Manifesto vtrunq;. Et primo p̄mū ex tribus. Primo ex eo quod simul eandē protulit sententiā de rebus tribus: scilicet sacculo in quo portatur pecunie, et pera in qua portant victualia, et gladio quo protegimur ab inuasoribus. Cōstat autē quod ad persecutionē illā nō erat opus sacculo neq; pera: quū ipsi nō essent persecutionem passuri, sed seruandi ab ipso dño erant solo vbo, si ergo me queritis sinite hos abire, et ipse dixerat, quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quenquā: vt Ioan. testatur. Sicut igitur nō dicebat vt tunc sumerent sacculū et peram, ita nec dicebat vt sumerent tunc gladios.

¶ Secundo ex eo qd̄ dicētib⁹ discipulis ecce duo gladij hic, respondit satis est. Si enim intendisset q̄ tunc sumerent arma, nō dixisset satis esse ad defensionē sui: constat namq; nō satis esse q̄ duos habere gladios dicē-

Ientaculi primi questio secunda. Vñ

kerint ad defensue armandū viros vñdecim cōtra cohortem Pilati ⁊ ministros iudeorū cum gladijs ⁊ fustibus. Et similiter pstat nō satis esse necessitari tante vt vendenda esset tunica ad emendū gladium, habere duos gladios inter tot psonas, si propter iminentem tunc psecutionem debuissent tunc singuli nō habentes gladiū venderetunicā vt emerent gladiū. Quia igitur dixit satis esse, monstrauit se nō requirere gladios defensiuos sui cōtra psecutionē iminentem.

Tertio ex eo qd̄ Petrū qui non expectata dñi respōsione gladiū pro magistri defensione eduxit cōpescuit: cōuerte inquit gladiū tuum in vaginam. Si em̄ intēdisset instruere vt pro eo gladio pugnarent, non retraxisset discipulum gladio pugnantem.

Clarissime quoq; hoc idem patere pōtest ex voluntaria passione (vnde tunc etiā dixit, an nō possum rogare patrem meū, ⁊ exhibebit mihi modo plusquā duodecim legiōes angelorū) ⁊ mille locis scripture. Sed hec sint allata ex illo proprio loco, in illa materia, ⁊ in illa sententia.

Secundū autem (scilicet quod discipuli non intellexerint de gladio sumendo pro defensione Christi) habetur ex eo quod venientibus satellitibus ad capiendū Christū, discipuli videntes quod futurū erat interrogauerunt dñm, dñe si percutimus in gladio? Si enim intellexerint instructos se fuisse vt gladio pugnarent pro defensione Christi, non dubitassent, nō petissent dñe si percutimus in gladio? Nō igitur intellexerunt domini vba apostoli ad hunc sensum, vt pugnaturi gladio essent pro defensione Christi.

Ad quid autē pdixerint ecce duo gladij hic, post dicitur: sicut etiā manifestabitur cur dñs meminerit per

Ientaculi primi quæstio secunda

secutionis sue non loquens de sui defensione.

Quia igitur dñica hec vba ad ipsius dñi defensionē nō dirigi manifestū ex litera est, psequens est vt ex ipso euangelij textu l̄alis sensus sumatur. Prenota ergo in hac l̄ra quattuor. Prīmū est diuersitas t̄pis p̄teriti ⁊ p̄ntis, denotata p̄ li quādo ⁊ li sed nūc: ait em̄ saluator qm̄ misi vos, ⁊ subdit, sed nūc. Scdm̄ est officiū p̄dicatiōis, de q̄ sit mētio scdm̄ p̄teritū tēp̄, ⁊ nulla sit de eo mentio in p̄nti tpe: ait em̄ saluator, qm̄ misi vos, pcul̄ dubio ad p̄dicandū: vt patet in euāgelij historia Mat. Ioan. ⁊ Mar. vi. Et quū dicit, sed nunc q̄ habet sacculū, nihil dicit de missione ad p̄dicandū. Tertū est p̄tatiōe huius doctrine assignari q̄ ipse dñs cum iniq̄s deputandus tunc erat. Quartū est modus dicēdi: q̄a scilicet nō dirigitur nouus sermo ad ap̄los in sc̄da p̄sona, vt olim dixerat, nō enim dicit, sed nunc tollite sacculū ⁊ perā ⁊ emite gladios, vt olim dixerat, nihil tuleritis in via nō sacculū ⁊c, sed ad tertiā p̄sonā p̄uertendo sermonē dicit, sed nunc q̄ habet sacculū, tollat similiter ⁊ peram: ⁊ q̄ nō habet v̄dat tunicam ⁊ emat gladiū.

Ex his habētur primo duo t̄pa: scilicet p̄dicatiōis ⁊ p̄secutionis, nō cuiuscunq̄ sed illius q̄ Christi discipuli cum iniq̄is reputandi essent, ad designandū siq̄dem talis p̄secutionis tempus, p̄posuit talem p̄sonā in p̄sona sua: p̄pter qd̄ nō meminit crucis aut mortis, sed deputatiōis cum iniq̄s. Habentur sc̄do duo genera Christianoz: scilicet predicatorum in apostolis, ⁊ aliorum minus perfectorum in tertia p̄sona significatoz.

Intendit igitur ad literam dñs docere, q̄ mandata data olim de non vebendo sacculum ⁊ perā, ad temp̄ p̄dicatiōis spectant, tpe aut̄ p̄secutiōis ⁊ p̄cipue quādo reputabantur vt iniq̄, licitū erit cuiuscunq̄ volenti,

Ientaculi primi quæstio secunda: viij

munire se & sacculo & pera & gladio defensiuo. Et diuersitatis ratio in præoptu est: quia quum licitum est ad prædicandum ire prædicationis officio incumbere, & inueniuntur necessaria, retribuuntibus auditoribus temporalia, & spiritualibus, & sicut de necessarijs ita nec de vita debetis esse solliciti, tpe vero quo christiani ut iniqui reputabuntur, non inueniuntur qui retribuunt pro spiritualibus temporalia: & sicut de pecunia & victu licitum erit curam habere, ita etiam de vite conseruatione, quæ per gladium aduersus inuasores conseruari quandoque potest. Est ergo sermo dominicus de tpe persecutionis indeterminate, & similiter de discipulis indeterminate: ita quod illud aduerbijs tps nunc non demonstrat determinate illud tempus passionis Christi, sed indeterminate tempus persecutionis precipue quando reputabuntur iniqui: & similiter illud relatiuum quod, non refert determinate apostolos, sed indeterminate christianum, & docet quod tempore persecutionis licitum est curam vite, victus & pecunie oportune suis discipulis habere.

Et bene nota quæ optime respondeant noua hec christi documenta præscis. Etenim sicut documenta priora (scilicet nihil tuleritis in via) non sunt mandata, sed libertates edendi & bibendi quæ apud auditores verbi dei sunt, ita documenta hec non sunt mandata sed libertates curam gerendi vite & oportunoꝝ. Docuit enim pius magister licita ambo esse, præsuluit autem ut facerent sicut ipsum videbant facere. Et apostoli quidem ac sancti perfectionis vite imitati sunt gesta domini: imperfectiores autem videntur libertate sibi a domino declarata.

Ad obiecta autem quæ tunc oportet respondendo, dicitur quod dominus deputationem suam cum iniquis pro ratione attulit duorum. Primo temporis per

Ientaculi primi questio secunda:

secutionis et non sine defensionis. Ac si aperte diceret, et
quo ego cum iniquis deputabor, tempus erit ut et mea
membra cum iniquis deputentur. Secundo necessitatis,
quasi dicat. Tempus erit quo indigebitis his auxilijs
quia ego ipse relinquer deputatus cum iniquis. Si enim
ego destitutus ero, ita ut cum iniquis deputer ad mor-
tem, mei quoque discipuli deferentur similiter: et ideo con-
cedo volentibus recurrere ad huiusmodi humana ad-
minicula, uti posse illis. Apostoli autem tanquam non ple-
ne penetrantes verba domini (quoniam adhuc non erat eis aper-
tus sensus ut intelligerent scripturas, et pari ratione ver-
ba dominica) dixerunt. Ecce duo gladij hic, tanquam
aliquid pertinens ad propositum sermonem de necessitate
gladij: quum tamen impertinens esset responsio ad in-
tentionem Iustitiae. Unde et dominus non respondit, tollite il-
los gladios vobiscum: quos non secum sed ibi esse dixerat,
Nec respondit satis sunt, scilicet duo gladij: sed imp-
sonaliter dixit satis est, et doctrine huius mee et sollicitu-
dini vestre, ac si iuxta usitatum loquendi morem diceret,
sufficit haec locutio, deponite hanc sollicitudinem. Et ve-
re sic erat agendum, quoniam verba dominica dicebantur ad
hoc, ut post passionem domini imperfectiores et in casu
quando expediret etiam perfectiores, libertate hac vter-
rentur. Clarissime itaque patet quod non est dominus hortan-
tus discipulos ad sumendum gladios pro ipsius domini de-
fensione. Sed quod nec consuluerit discipulis suis ut sume-
rent defensiva arma contra suos invasores, patet ex di-
ctis: quoniam aliud est concilium dare, aliud est docere quid
licite facere possent. Consuluit siquidem ipse discipulis
facto sui exempli ut arma non sumerent defensiva, tum re-
trahendo Petrum a percussione, tum aperiendo quod plusquam
duodecim legiones angelorum haberet in promptu si vel-

Ientaculi primi quæstio secūda. 1x

let illis utitur, tum volūtariē patiēdo se tanquā latro-
nem capi, et cum iniquis deputari ad mortem vsq;
crucis. Et hoc imitandū intellexerunt apostoli: iux-
ta illud Petri. *Christus passus est pro nobis, vobis
relinquens exemplū vt sequamini vestigia eius.*

Docuit vero dictis verbis licere et in pfectionibus,
ad miniculis se hūanis tēpore psecutionis fulcire,
nō solum sacculi et pere sed gladij defensiuī, et perfe-
ctionibus in casa quo expediret ad humane p̄fuge-
re subsidia. Hac nāq; doctrina fretus apostolus
Paulus, ad ad miniculū hūane appellatiōis ad ce-
sarem confugit quādo expedire iudicauit. Et rur-
sus a parata contra ipsius vitā p̄spiratione Iudeo-
rum, tribuni ope se eripi procurauit: q̄a similiter ca-
sus erat in quo expediebat sic suam corporalē vitā
adiuare. Nihil ergo dissonans sanctorū gestis, do-
cuit dñs noster: sed id qd̄ in casu etiam a perfectio-
ribus fieri inculpabiliter posset, dignatus est p̄ se
ipsum manifestare. **P**atet quoq; ex dictis nō esse
p̄iora dñi precepta per hanc dictrinā reuocata: sed
declaratum est q̄ p̄isca illa de volūtariē patiētie
operibus, nō sic sunt intelligenda quin pro loco et
tēpore liceat *Christi* discipulis modo rata require-
re hūana ad minicula. Ex hac nāq; doctrina dñi
iuncta priori didicimus p̄sideranda esse loca, tem-
pora ac occurrentia, et q̄n̄ expedit prebere p̄cutienti
alterā maxillam, et q̄n̄ expedit tueri adiuuare nos
p̄s. Nec est vez q̄ reuocata sint hinc documen-
ta p̄iora de nō portandis sacculo et pera: sed docu-
mentis illis adiuncta sunt alia concernentia aliam
temporis dispositionē. Ita q̄ hec iuncta illis docēt
nos, q̄ q̄n̄ expedit sine sacculo et pera, et q̄n̄ expedit

B

Ientaculi primi quæstio tertia.
cum sacculo ⁊ pera pcedamus: ⁊ q̄ illud p̄cipue tē
pore p̄dicationis seruandū intelligamus, hoc autē
tpe necessitatis. Et hec de secunda quæstione.

Circa tertiā quæstionē de respōsiōibus
dñi nostri Iesu Christi corā quat-
tuor iudicibus, occurrit primo duplex admi-
ratio corā Anna. Altera est de respōsiōe q̄d me
interrogas: nā apparet ⁊ supflua ⁊ nō decens p̄so-
nā illam tunc. Supflua q̄dem: q̄a interroganti pō-
tifici Iesum de doctrina ⁊ de discipulis eius, suffi-
ciebat dixisse doctrinā suā esse publicā, ⁊ propterea
examinandos esse publicos testes q̄ audierāt docē-
tem, ⁊ nō oportebat apponere, q̄d me interrogas:
Indecens autē: q̄a dñs Iesus tunc se gerebat vt sub-
ditū: nō est autē subditi arguere iudicem, p̄esertim
de defectu tam paruo, scilicet q̄ nō debebat ipsum
interrogare de doctrina tā publica. Et hec indecē-
tia tāta visa tūc est, vt p̄terea vnus ministroꝝ p̄cusa-
ferit dñi maxillā dicens, sic respōdes p̄tifici?

Altera est, de ista respōsiōe data p̄cussori, si male
locutus sum, testimoniū p̄hibe de malo, si autē bene
cur me cedis: Videtur dñs nō seruasse p̄siliū q̄d di-
scipulis dederat, si q̄s te p̄cusserit in maxillā, p̄be-
ei alterā, nō solū namq; nō p̄buit alterā, sed p̄tra-
p̄cutientē argumēto ratiōis insurrexit: debebat enī
ipse seruare quod seruari ab alijs voluit.

Occurrit secūdo admiratio similis corā Caiapha
pro quāto adiurat⁹ dñs vt diceret si ipse eēt Messi-
as, nō solū respondit se esse Christū, sed adiunxit a-
modo videbitis filiū hominis sedentē a dextris dei
⁊c. Apparet siquidē supflua hec appositio. Nā si
oportuna fuit, aut, p̄pter ipsos pontifices ⁊ senioꝝ